

Pericopa Yitro - Despre convertiții la iudaism - Gherei Hațedek גֵּרֵי הַצֵּדֵק [anul 5784]

Gher גֵּר este termenul ebraic-biblic pentru un străin care trăiește împreună cu poporul evreu; după standardele moderne *gher* înseamnă convertit exclusiv la iudaism. Femininul este *ghior* גִּיּוֹרָה, iar infinitivul lung este *ghiur* גִּיּוּר. *Gher țedek* גֵּר צֵדֵק înseamnă un convertit adevărat, adică unul care s-a convertit din motive pure fără niciun alt mobil, cum ar fi căsătorie, imigrație etc.

Yitro יִתְרוֹ

Numele acestei pericope este după numele unui străin, Yitro, preot din Midian, care l-a ascuns pe Moise la el, i-a dat fiica de soție și l-a ajutat să organizeze primele organe ale noului popor născut în deșert – poporul evreu. După tradiția evreiască, Yitro împreună cu toată familia lui s-a convertit la iudaism și s-a acomodat în cadrul poporului evreu împreună cu familia sa.

Rași ne prezintă midrașul „Mechilta derabi Ișmael 1:5” despre convertirea lui Yitro: „El s-a numit pe șapte nume: Yeter, Yitro (Exod 18:1 etc.), Hovav (Numeri 10:29), Reuel (Numeri 10:29), Hever (Judecători 4:11), Putiel (Exod 6:25), Keini (Judecători 1:16)”. Midrașul explică fiecare nume ca derivat din rădăcinile lor în limba ebraică. De exemplu numele Hovav derivă de la rădăcina HVV care înseamnă „drag, plăcut”. Midrașul spune că numele provine de la „Dumnezeul l-a îndrăgit”. Un singur nume din listă nu apare în Tanach: Yeter. Midrașul ne spune că el provine de la faptul că Yitro a adăugat o pericopă pe numele lui, iar aceasta va fi „Yeter”, adică „adițional” de la același verb „a adăuga” în ebraică. Midrașul ne mai spune că numele lui era „Yeter”, dar după ce s-a convertit i s-a adăugat la nume litera Vav (unul din cele patru litere ale numelui Domnului). care se citește adesea O și așa a devenit Yitro.

Rași ne vorbește despre eforturile uriașe ale lui Yitro în căutarea adevărului. Despre versetul „Acum știu că Domnul este mai mare decât toți dumnezeii” (Exod 18:11) Rași ne explică că de aici învățăm că el cunoștea toate păgâniiile din lume și nu a fost niciuna de care nu s-a apucat. În acest fel Rași spune despre cauza plecării lui Yitro „și el s-a dus în țara lui” (Exod 18:27) că era să meargă să-și convertească familia.

În pericopa Behaalotcha apare din nou povestea socrului lui Moise: „Moise i-a spus lui Hovav, fiul lui Reuel midianitul, socrul lui Moise, noi pornim spre locul despre care Domnul a spus, vi-l voi da vouă. Mergi cu noi și îți vom face bine, căci Domnul a vorbit de bine pentru Israel. Dar el i-a spus, nu voi merge, ci doar în țara mea și la locul meu natal voi merge. El a spus, rogu-te nu ne părăsi că de aceea ai cunoscut locurile noastre de popas în deșert și ne vei servi drept ochi. Și va fi dacă vei veni cu noi, că acest bine pe care Domnul ni-l va face nouă ți-l vom face și noi ție” (Numeri 10: 29-32).

Din această adăugare la descrierea evenimentului din Exod rezultă că Yitro părăsește tabăra evreilor nu numai că-i este dor de casă, ci și pentru că el știa că poziția lui de convertit este de cea mai joasă speță. Implorările lui Moise

și promisiunile lui nu îl conving pe bătrânul înțelept. Probabil el s-a înșelat, deoarece convertiții au primit pământ și gospodării așa cum promisese Moise. Aceasta noi învățăm din midrașul Sifri-BeMidbar în care scrie că ei au primit ceea ce este mai bun.

Gherim în Vechiul Testament

Un alt eveniment cu un *gher* – străin, poate convertit, poate nu, apare în cartea Levitic 24:10-23: „Fiul unei femei israelite, care era fiul unui bărbat egiptean, a ieșit în mijlocul copiilor lui Israel ... și fiul femeii israelite a rostit Numele [divin] și a hulit ...”. Înjurătorul, care va fi lapidat cu pietre după porunca Domnului, era dintr-o familie mixtă, numită în Tora „gloată amestecată” רַב־בְּרִי (Exod 12:38). Aceștia intenționau să se asimileze în rândul poporului evreu, echivalent astăzi la convertire. Chiar și printre cei întorși din Babilon împreună cu Ezra erau din aceștia, care nu știau să spună dacă sunt israelieni sau nu.

Un alt grup renumit de *gherim* este familia Rechav, Bnei Rechav. Ei sunt amintiți în Tanach de patru ori: o dată în cartea 2Regi 10:15 și de trei ori la Ieremia 35:8, 14, 16. Unii cred că erau cohanim (preoți), iar alții cu Rași în frunte susțin că erau *gherim* din tribul Keini, urmași ai lui Yitro. În cartea Regi ni se povestește despre regele Iehu care îl adaugă pe Yehonadav Ben Rechav la luptătorii contra „prorocilor lui Baal” și omorârea a 400 dintre ei. El apare ca un credincios extremist. Două sute de ani mai târziu, urmașii lui Yehonadav sunt amintiți de Ieremia ca păstrând ordinele strămoșului lor. Încă un membru al familiei este amintit în Neemia 3:14, Malchia Ben Rechav care a reparat Poarta Grămezilor de Cenușă la zidul Ierusalimului.

Femei gherot

Vom începe cu exemple problematice. Este vorba despre femei care s-au măritat cu bărbați evrei, unele dintre ele s-au convertit, iar altele – nu. Rambam (Maimonides) este cel care se ocupă detaliat de aceste cazuri în lucrarea lui „Interdicții de împerechere”.

Primul pe care îl vom aminti este Samson. În Judecători 16:1 citim că Samson a mers la o prostituată din Gaza. După Rambam prima pe care el a convertit-o a fost prima lui soție pe care Rambam o numește „Timnita” (Judecători 15:6). După ea a venit rândul lui Delila. Rambam spune că ele rămăseseră cum erau înainte – păgâne. Iar el la sfârșit s-a întors la iudaism.

Samson pare a fi un începător față de regele Solomon în legătură cu femeii neevreice. În Talmudul Ierusalim, tractatul Sanhedrin 2:6 scrie: „Și regele Solomon a iubit femeii străine, Rabi Șimon Ben Iohai (Rașbi) spune chiar să se curvăsească ... Rabi Iose spune să le tragă la Tora și să le apropie sub aripile Domnului Dumnezeuului”.

Această controversă între înțelepți vine în urma abordării duale ale Tanachului al acestui viciu al lui Solomon. În tinerețe, scriptura îl tolerează cu blândețe: „Solomon s-a înrudit prin căsătorie cu faraonul, regele Egiptului, și a luat-o pe fiica faraonului și a adus-o în cetatea lui David până avea să termine de construit casa lui, casa Domnului și zidul dimprejurul Ierusalimului” (1Regi 3:1). Aici nu este nicio observație că Solomon a luat o străină. Probabil aceasta era tratarea femeilor străine atunci.

La bătrânețe lucrurile se schimbă: „În afară de fiica faraonului, regele Solomon a mai iubit multe soții străine: moabite, amonite, edomite, sidoniene și hetite din națiunile despre care Dumnezeu le spusese fiilor lui Israel, să nu intrați la ele, iar ele să nu intre la voi. În mod sigur ele vor abate inima ca să-i urmați pe dumnezeii lor. Totuși de ele s-a alipit Solomon și le-a iubit” (1Regi 11:1-2). Aici nu scrie „s-a căsătorit” ca în tinerețe, ci „a iubit”, „s-a alipit”. De aici putem înțelege zicerea gravă a lui Rașbi „a iubit să se curvăsească”.

Rambam, după o analiză lungă, ajunge la concluzia că ele, în ciuda faptului că atât Solomon cât și Samson le-au convertit, ele au venit doar ca să răspândească idolatria, să construiască *bamot* – locuri înalte pentru jertfe la dumnezeii lor. Ele au rămas așa și după cununie, iar Solomon a construit *bamot*.

Ezra, după întoarcerea din exilul Babilonului dovedește o critică aspră față de căsătorii cu femei străine: „[Ei] au luat dintre fiicele acestora soții pentru ei și pentru fiii lor. Ei, sămânța sfântă, s-au amestecat cu popoarele acestor țări, iar mâna prinților și a demnitarilor a fost prima care a comis această infidelitate. De îndată ce am auzit lucrul

acesta, mi-am sfâșiat veșmântul și tunică fără mâneci, am început să-mi smulg părul din cap și din barbă și am stat jos adânc mâhnit” (Ezra 9:2-3).

Chiar dacă acești demnitari și-au convertit soțiile prin intrare la mikve și aducerea unei jertfe, Ezra nu a acceptat acestea și el împreună cu cei din *knesset ghedola* au cerut ca aceștia să anuleze aceste căsătorii. La fel crede și Neemia câțiva ani mai târziu: „De asemenea, în zilele acelea i-am văzut pe evreii care luaseră sub acoperișul lor soții așdodite, amonite și moabite. Iar dintre fiii lor, jumătate vorbeau așdodiană; niciunul nu vorbea limba evreilor, ci limba altor popoare. Și i-am muștrat, i-am blestemat, i-am lovit pe unii dintre ei, le-am smuls părul și i-am pus să jure pe Dumnezeu: să nu le dați pe fiicele voastre fiilor lor și să nu luați pe niciuna dintre fiicele lor pentru fiii voștri sau pentru voi” (Neemia 13:23-25).

Chiar și la Ezechiel, cu ani înainte, găsim această problematică în cap. 44 și în jurul lui, mai ales cohanim (preoți) care se căsătoreau cu străine și le converteau (încă nu le era interzis să ia o *ghioret*).

Rut - un model de *ghiur* exemplar

Spre deosebire de toate aceste femei de pe vremea lui Solomon și a celorlalți de la începutul celui de al doilea Templu, Tanachul o poziționează pe Rut moabita ca reprezentată *ghiur*-ului întreg și corect al femeilor de care poporul evreu are parte de generații multe: „Să-ți răsplătească Domnul fapta și [răs]plata ta să fie deplină de la Domnul Dumnezeu lui Israel, Cel sub aripile Căruia ai venit să te adăpostești” (Rut 2:12).

Chiar și alăturarea lui Rut la poporul evreu nu a trecut ușor. Talmudul argumentează că pricina este că ea era moabită, un popor cu care ni s-a interzis să ne amestecăm. Probabil erau și alte obstacole: cel cu drept de răscumpărare (*goel* גואל) nu voia s-o răscumpere, iar Boaz presează pe membrii comunității să accepte *ghiur*-ul și să o primească pe Rut printre ei ca soția lui Boaz: „Și pe Rut moabita, soția lui Mahlon, mi-am dobândit-o de soție, ca să ridic numele răposatului asupra moștenirii lui ...” (Rut 4:10).

Care a fost secretul lui Rut, o fată dintr-un popor cu care ni s-a interzis să ne unim cu ei și soția unuia care a părăsit poporul Israel care era în mare necaz, ca să fie acceptată ca una din popor și o *ghioret* adevărată și iubită, mama unui regat?

Înțelepții arată în primul rând spre Naomi, soacra ei, care o învață complicitatea obligațiilor (*mițvot*) și necesitatea de a le aplica pe toate, inclusiv pedepsele, în caz de convertire. În Talmud, tractatul Yevamot 47:b se comentează versetul „Și văzând-o că este decisă să meargă cu ea, a încetat să-i vorbească” (Rut 1:18) ca și versetul „.. unde vei merge, voi merge; și unde vei înnopta, voi înnopta; poporul tău e poporul meu și Dumnezeuul tău e Dumnezeuul meu” (Rut 1:16). Ni se spune că ea a luat fiecare expresie și i-a adăugat o *mițva*, cum ar fi „Poporul tău e poporul meu - îți voi smulge idolii”. Bineînțeles că în carte, toate aceste versete au fost declarate de Rut, înainte ca cele două femei să intre în țară.

Însă dacă încercăm să ignorăm complexitatea acestei învățături talmudice, putem selecta și savura cuvintele de loialitate și dedicație ale lui Rut față de Naomi, soacra bătrână și solitară a lui Rut.

Explicațiile suplimentare la aceste versete în acest Talmud demonstrează enorma controversă între cei doi lideri ai acelei generații și a celor care au venit după ei - Hilel și Șamai.

„Iată un episod despre un străin care a venit la Șamai și i-a spus: Convertește-mă așa ca să mă înveți toată Tora cât aș sta pe un picior (adică, deodată). Șamai l-a izgonit din casă. Străinul a venit la Hilel și i-a spus: Convertește-mă. Hilel i-a spus: Ceea ce tu urăști, să nu-i faci semenului tău, aceasta este toată Tora, iar restul - ieși și învață” (Talmud, tractatul Șabat 31:a).

Șamai nu a avut deloc răbdare față de acel străin care a vrut „convertire ușoară”, adică să învețe puține *mițvot* „cât ar sta pe un picior”. După Șamai, convertire *ghiur* constă în învățarea tuturor celor 613 *mițvot* și aplicarea lor în practică, după cum am învățat în tractatul Yevamot că a făcut Naomi cu Rut.

Dar pare că nici convertirea lui Hilel nu este mai ușoară. Mai târziu, Rabi Akiva a adaptat-o la limbajul biblic: „Să-l

iubești pe semenul tău ca pe tine – aceasta este o regulă (mițva) mare în Tora” (midrașul Safra Kedoșim 2:4).

Hilel crede că această mițva nu este ușor de împlinit exact, iar dacă candidatul se adaptează după această mițva, el este demn și pregătit să le învețe pe toate, „ieși și învață”. Toate acestea noi le găsim în spusele lui Rut amintite mai înainte despre loialitatea și dedicația față de Naomi, soacra ei. Așa a început Rut procesul ei de convertire și pe această temelie Boaz a fost de acord s-o convertească:

„Și a răspuns Boaz și i-a spus: Mi s-a tot povestit tot ce ai făcut cu soacra ta după moartea soțului tău, că ți-ai părăsit tatăl și mama și țara ta natală și ai mers la un popor pe care nu-l știai până ieri-alaltăieri” (Rut 2:11).